JHTT 2008, Osa III
Tuloksellisuuden mittaus ja arviointi

Kysymykset 1-4, yht. 4 pistettä
Kysymyksiin 1-4 vastaamiseksi varattu aika 120 min.

Kysymys 1. SWOT -analyysi Euroopan unionin vahvistamista arviointistandardeista (0,5 pistettä, suositeltava ajankäyttö 15 min.)

Laadi niin sanottu SWOT-analyysi JHTT -tutkintovaatimusten mukaan hallittavista Euroopan unionin arviointistandardeista. Siis tarkastele arviointistandardeja niiden vahvuuksien (S) ja heikkouksien (W) sekä niiden tarjoamien mahdollisuuksien (O) ja niistä kenties aiheutuvien uhkien (T) kannalta. Esitä SWOT-analyysisi tulokset tiivistetysti oheisessa asetelmassa ja vain siinä.

EU-arviointistandardien SWOT-analyysi:

S: EU-arviointistandardien vahvuudet - Tukevat EU:n toimielimiä niiden antaessa toimeksi arviointihankkeita - Tukevat myös arviointihankkeiden tulosten arviointia - Saattavat mahdollistaa säästöjä arviointikustannuksissa - Luovat yhtenäisyyttä arviointikenttään Euroopassa etenkin jäsenvaltioissa - Mahdollistavat kansainvälisiä vertailuja alalla myös muunlaisia standardeja soveltavien tahojen (esim. muut kehitysyhteistyön harjoittajat, arviointialan kansainvälisten järjestöjen standardien soveltajat, jäsenvaltioiden hallitukset) kanssa	W: EU-arviointistandardien heikkoudet - Saattavat jäykistää toimintaa - Saattavat johtaa kuvitelmiin siitä, että kerran vahvistetut standardit riittävät mitä moninaisimpiin tarkoituksiin - Saattavat hidastaa innovointia, ellei uudisteta - Eivät vastaavasti sovellu kaikkiin kenties eteen tuleviin tarkoituksiin
O: EU-arviointistandardien tarjoamat mahdollisuudet - Voivat olla lähtökohta prosessille, jonka myötä standardeja uudistetaan tarpeen mukaan - Voivat olla lähtökohta erityistarkoituksiin laadittaville erityisille arviointistandardeille - Kuten esim. tarkastusstandardit, sellaisenaan esimerkki siitä, kuinka standardeja voidaan käyttää toimintojen ohjaamiseen, kehittämiseen ja jonkin asteiseen yhdenmukaistamiseen	T: EU-arviointistandardeista mahdollisesti aiheutuvat uhkat - Kaavamaisuus - Virkavaltaisuus - Arviointien monimutkaisuus - Pakotettu harmonia - Erityisten arviointitarkoitusten erityistarpeiden syrjäytyminen - Saattavat luoda illusorisia uskomuksia siihen, että ”kaikki on hyvin”, kun ovat standardit

Kysymys 2. Määrättyjä kohteita koskevien standardien vertailu toisiinsa (0,5 pistettä, suositeltava ajankäyttö 15 min).

Vertaile toisiinsa seuraavia standardien lajeja annetuilla ulottuvuuksilla.

	Ulkoiset tilintarkastuksen standardit	Sisäisen tarkastuksen standardit	Arvioinnin (evaluaation) standardit
1. Mikä taho tai mitkä tahot ovat antaneet tai saattavat antaa (laatia, hyväksyä, vahvistaa, julkistaa jne.) ko. standardeja?	Kansainväliset alan ammattilaisten tai alan julkisten toimielinten järjestöt, lakisääteistäminenkin tulee kysymykseen	Kansainväliset alan ammattilaisten tai alan julkisten toimielinten järjestöt, lakisääteistäminenkin tulee kysymykseen	Alan kansainväliset järjestöt, EU:n komissio, valtioiden hallinnot
2. Tuleeko ja mikäli tulee, millä ehdoin tulee, kysymykseen ao. standardien laki-sääteistäminen kokonaan tai niiden joiltakin osin?	Tulee, kenties kuitenkin yleisesti standardeja tulkiten	Tulee, kenties kuitenkin yleisesti standardeja tulkiten	Suoranaisia esimerkkejä ei ainakaan toistaiseksi ole, mutta kenties ei ole aivan poissuljettua
3. Mitä seikkoja ao. standardit koskevat tai saattavat koskea (mikäli ne koskevat monia seikkoja, esitä ainakin esimerkkejä)?	Mm. tarkastuselinten ja tarkastajien suhdetta tarkastettaviin (riippumattomuutta), raportointia, tulosten julkisuutta, tarkastajien ammattitaitoa	Mm. tarkastuksen asemaa organisaa-tiossa, tarkastajien ja organisaation johdon suhdetta, menettelyä laittomuuksien ilmetessä, tarkastajien ammattitaitoa	Arviointien eri tyyppejä, arvioinnin asemaa, arviointien organisointia, raportointia, arviointien suunnittelua
4. Mikä on tai (vaihtoehtojen esiintyessä) mikä saattaa olla ao. standardien sitovuuden taso, mitkä ovat niiden sitovuuden ehdot ja mitkä ovat tai saattavat olla sanktiot (jos mitkään), mikäli standardeja vastaan rikotaan?	Ellei lakisääteistetty, sitovuus perustuu mm. ammattietiikkaan ja sanktiona professionaalinen paheksunta, etenkin yksityiskohtaisen lakisääteistämisen tapauksessa oikeusistuin voi ratkaista sitovuuden ja määrätä sanktioita	Sitovuus perustuu mm. ammattietiik-kaan ja sanktiona professionaalinen paheksunta; mikäli joiltakin osin lakisääteistetty, oikeusistuin voi ratkaista sitovuuden ja määrätä sanktioita	Mikäli jokin rahoittaja määrännyt arviointistandardit sovellettaviksi rahoituksen ehtona mutta niin ei ole tehty, rahoittaja voi tarvittaessa tutkituttaa asian oikeusistuimessakin; muuten sanktiona lähinnä professionaalinen paheksunta

Kysymys 3. (1 piste) Ota kantaa siihen, pitävätkö seuraavat väitteet paikkaansa kirjoittamalla tyhjälle viivalle joko ”pitää paikkansa” tai ”ei pidä paikkansa” (suositeltava ajankäyttö 30 min.).

3.1 Kokeellinen arviointiasetelma pyrkii muun muassa selvittämään, vallitseeko oletettujen seurausten ja niiden oletettujen syiden eli lähinnä toteutettujen toimenpiteiden välillä positiivinen tilastollinen riippuvuus, ovatko syiksi oletetut seikat tapahtuneet ennen oletettuja seurauksia ja ovatko muut oletettuihin seurauksiin vaikuttavat seikat kuin oletetut syyt puuttuneet siinä määrin, etteivät oletetut seuraukset ole voineet aiheutua noista muita mahdollisista seikoista. **Pitää paikkansa**

3.2 Kvasikokeellinen arviointiasetelma ei ole sellaisenaan validi eli pätevä eikä realiaabeli eikä luotettava. **Ei pidä paikkaansa**

3.3 Arvioinnin tulee aina toteutua vasta sen jälkeen, kun koko arvioitava toimenpidekokonaisuus on saatettu täysin valmiiksi. **Ei pidä paikkaansa**

3.4 Realistisena arviointina tunnetun arviointitavan luonteenpiirteisiin kuuluu se, että se hylkää huomion kiinnittämisen sellaisiin tarkastelun kohteena oleviin seikkoihin kenties vaikuttaviin toisiin seikkoihin, joita ei voida suoraan havaita, vaan jotka kenties vain epäsuorasti jääden piileviksi aiheuttavat sen, mitä voidaan sen sijaan havaita. **Pitää paikkansa**

3.5 Vaikuttavuuden arviointi ei voi missään tapauksessa asettaa kysymystä siitä, ovat asetetut ja arvioinnin kohdetta koskien toimeenpannut tavoitteet olleet perusteltuja ottaen huomioon esimerkiksi ne tarpeet, joita tyydytetään. **Ei pidä paikkaansa**

3.6 Taloudellisuus ja tuottavuus ovat siinä määrin omia arviointikriteerejään, ettei arvioinnissa voi tulla kysymykseen taloudellisuustavoitteiden ja tuottavuustavoitteiden saavuttamisen arviointi. **Ei pidä paikkaansa**

3.7 Arviointitietämyksen piirissä esiintyy näkemyksiä, joiden mukaan jo pelkkä henkilöiden oleminen huomion kohteena mukaan lukien heidän ottamisensa jonkin julkisen toimintaohjelman kohteiksi voi vaikuttaa siihen, mitä sittemmin voidaan havaita siitä heidän käyttäytymistään, josta arvioinnissa ollaan kiinnostuneita. **Pitää paikkansa**

3.8 Jos keksittäisiin uusi, pitkällekin edenneen aids:in kenties kokonaan ja pysyvästi parantava mutta kenties vaarallisia sivuvaikutuksia omaava lääke, saattaisi olla vaikeaa evätä sen antaminen sairaimmilta potilaita, mikä kuitenkin saattaisi vaikeuttaa sen selvittämistä, ovatko sivuvaikutukset niin vakavia, ettei lääkettä tulisi ottaa käyttöön. **Pitää paikkansa**

3.9 Arvioinnin luonteesta johtuu, ettei sitä missään oloissa voi käyttää väärin esimerkiksi käynnistämällä arviointeja, joiden ei ole tarkoitettukaan antavan tulokseksi mitään selkeää ajatellen arviointikohdetta koskevia tulevia päätöksiä tai joiden käynnistymiseen vetoamalla saatetaan pyrkiä lykkäämään muutoksia arvioitavassa kohteessa. **Ei pidä paikkansa**

3.10 Yleismaailmallisen arviointitietämyksen nojalla julkisten toimintaohjelmien arvioinnissa sovellettavat peruskriteerit ovat ’tehokkuus’, ’taloudellisuus’ ja ’tuottavuus’. **Ei pidä paikkansa**

Kysymys 4. Arviointia tosiasiassa ohjaava ”teoria” (2 pistettä, suositeltu ajankäyttö 60 min.).

Tehtävänäsi on seuraavan arviointitapauksen kuvauksen perusteella esittää tiiviisti ja johdonmukaisesti arvioijien käsitys toivottavasta julkisen politiikan harjoituksesta, sitä koskevasta arvioinnista sekä julkisen politiikan ja arvioinnin suhteista. Tehtäväsi on tarkentaen ilmaisten esittää kaksi seikkaa:

1. arvioijilla itse asiassa oleva eräänlainen mutta heiltä varsinaisesti julkilausumatta jäävä ”teoria” siitä, mitkä ovat asianomaisen aihepiirin keskeiset ulottuvuudet ja
2. miten asioiden tulisi parhaassa tapauksessa olla.

Käytä vastaustasi muotoillessasi hyväksesi sitä, minkä tiedät JHTT -tutkintovaatimuksiin kuuluvien arviointia koskevan kirjallisuuden perusteella.

Arviointitapauksen kuvaus on sinänsä sanasta sanaan peräisin JHTT -tutkintovaatimuksiin kuuluvasta julkaisusta, mutta pisteviivoin, suluin ja hakasuluin ilmaistuin muutoksin asianomainen konkreettinen toimintakenttä on hälvennetty näkymättömiin. Muutosten tarkoituksena on saada

aikaan se, että voit konkreettisimmat yksityiskohdat syrjäyttäen paneutua oleelliseen eli kysymyksessä olevan asian yleisiin piirteisiin ja niiden merkitykseen.

”Poliittis-hallinnollisen toimintajärjestelmän eri toimijoiden vastuut arviointitiedon kysynnän ja tarjonnan kohtaamisesta ovat niukkoja, yleisluonteisia ja osin myös laadullisesti riittämättömiä. Valtion tilinpäätösuudistuksessa velvoitteita ja vastuusuhteita tarkennettiin asettamalla jo kertyneelle arviointitiedolle raportointivastuita, selventämällä tilivirastojen ja ministeriöiden keskinäisiä vastuita, määrittelemällä peruskäsitteitä sekä luomalla… arviointitiedon muodostusta, kokoamista, raportointia ja laatua yleisesti valvova instituutio, valtioneuvoston controller. …(O)n osoitta[utu]nut, että näillä keinoilla ei voida ratkaista… valtionhallinnon eri toimijoiden toimintaympäristöihin sisältyviä arviointitoiminnan hallinnan erityisongelmia.

(A)rviointitoimintaa hallitseva toimintatapa on ollut pikemminkin reaktiivinen kuin proaktiivinen. Keinot, joilla arviointien hyödyntämisestä ja palautelinkin toimivuudesta eri tasoilla huolehditaan, ovat tilannelähtöisiä ja tapauskohtaisia, eikä niistä kiteydy selkeää toiminnallista kokonaisuutta. (T)oimijat eivät ole… riittävästi varmistuneet siitä, että …politiikkaongelmien ja politiikkatavoitteiden kannalta relevanttia tietoa jatkuvasti syntyy. Samoin sen varmistaminen, että jo syntynyt tieto prosessoidaan, tulkitaan ja kootaan (syntetisoidaan) luotettavasti sekä välitetään tarkoituksenmukaisesti ja hyödynnettävissä olevassa muodossa relevantteihin päätösprosesseihin, on puutteellista.

Toimijat eivät ole pyrkineet… arviointimenettelyjensä tietoiseen, koordinoituun kehittämiseen. …(E)räs… syy on se, että Suomessa… vastuullistava arviointikulttuuri on …toimialalla kehittynyt hitaasti. Tällä hetkellä se on vasta alkuvaiheessa. Vastuullistavaa arviointitietoa hyödyntävät menettelyt, kuten eduskunnalle annettavat selonteot, tilinpäätösmenettely ja hallituksen strategia-asiakirja, on koettu [pelkkänä] välttämättömyytenä. Toimijoilta puuttuvat hyödyntämismenettelyihin aktiivista osallistumista tukevat perinteet ja kannustimet. Ministeriöiden tehtäviä ja vastuita julkisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden keskeisinä vastuutahoina pyrittiin tilinpäätösmenettelyn uudistamisella korostamaan. Ministeriöiden toiminnallinen rooli kertyvän arviointitiedon varmistajana on kuitenkin jäänyt heiveröiseksi ja epämääräiseksi.

[Asianomaista politiikka-aluetta varten asetetun korkean tason] neuvoston arviointikannanot[ot] jää[vät] … hyvin yleiselle tasolle ja rajoittu[vat] ad hoc – tyyppisiin [tietyn hetken tarpeiden nojalla tehtyihin] huomioihin. Tämä ilmenee esimerkiksi siinä, että systeemisiin arviointirooleihin liittyviin ongelmiin ja haasteisiin otetaan kantaa vain [koko asianomaista politiikkasektoria koskevan keskeisen] järjestelmän vaikuttavuusarviointia koskevalla yleismaininnalla, jonka mukaan se tullaan suorittamaan vuoteen 2010 mennessä. …(N)euvosto ja ministeriöt suuntavat strategisissa ja systeemirooleissa odotuksia ensisijaisesti toinen toisiinsa ja rahoitusorganisaatioihin ja vastuullistavat itseään vain varauksellisesti. Tästä seuraa, että arviointitieto ei kasaudu hyviä tai ongelmallisia käytäntöjä ja toimintamalleja koskevaksi luotettavaksi ja yleistettäväksi tiedoksi. Arviointien vastuullistavaa näkökulmaa ei kannusteta uudistumaan tuottamalla säännöllisesti kokonaiskuva kulloisistakin tiedon puutteista ja rajoituksista. Päätöksentekijöille ei myöskään välitetä kulloisenkin arviointitiedon mahdollistamaa kokonaiskuvaa toiminnan vahvuuksista ja ongelmista suhteessa sitä koskeviin linjauksiin ja mahdollisiin vaikuttavuustavoitteisiin.

Sekä Suomessa että kansainvälisesti [asianomaisen politiikkasektorin keskeisen toimintajärjestelmän ja sen ympäristöjen] merkitystä on korostettu suomalaisen toimintamallin vahvuutena. …(P)oikkisektoriaalinen arviointiulottuvuus yhteisine politiikkatavoitteineen ja arviointimenettelyineen on kuitenkin Suomessa kehittymätön. Myös kullakin organisaatiotasolla arviointitiedon tarpeet määritellään ensisijaisesti omia tarpeita silmällä pitäen. Arviointitiedon koko kenttää, erityisesti vastuullistavan arviointitiedon mahdollisuuksia, rajoja, dynamiikkaa ja kehityspotentiaalia… ei ole toimialalla systemaattisesti selvitetty [ja]… (a)rviointitietoon on kohdistunut yli- ja aliodotuksia.

Kansainvälisissä arvioinneissa [asianomaista politiikkasektoria koskeva] suomalai[n]en… hallintamenettely on sijoitettu [suhteutettu sen] pohjoismaiseen ympäristöön. Sitä on luonnehdittu bottom up – lähtöiseksi [”pohjalta”, varsinaiselta toiminnan tasolta lähteväksi]: kevyeksi, joustavaksi, responsiiviseksi, monimutkaiseen ympäristöön soveltuvaksi ja laadukkaaksi - jos toimijoiden roolien yhteensovituksesta kyetään huolehtimaan. Vastuullistavan arviointitiedon hallinnan näkökulmasta tarkastuksen johtopäätös on se, ettei toimijoiden roolitus ja vastuutus ole selkeä ja kattava. Omaksuttu menettely ei seuraa hajautettua ja toimijoiden itsesäätelylle rakentuvaa bottom up - lähtökohtaa, joka edellyttäisi rahoitusorganisaatioilta nykyistä aktiivisempaa arviointiotetta sekä systemaattisempia toimintamalleja, esimerkiksi arviointien erilaiset tarkoitukset, toimintaympäristöt ja tiedolliset ympäristöt huomioivien arviointistrategioiden käyttöön ottoa. Koska [asianomaisella politiikkasektorilla toimiva korkean tason] …neuvosto on sivussa vastuullistavan arviointitiedon prosesseista, toimialan sisäiset ohjaus- ja koordinointimekanismit ovat järjestämättä. Tämän vuoksi malli ei seuraa myöskään keskitettyä lähtökohtaa. Hallituksen strategia-asiakirjan kyky ohjata toimialaa ja arviointeja on toistaiseksi vähäinen.

[Arvioinnissa] havaittiin [myös], että omaksutussa menettelyssä

- Arviointien tietotarpeita ei selvitä eikä arviointitehtäviä määritellä huolellisesti ja muutoin tarkoituksenmukaisesti.
- Arviointihankkeiden tarkoituksen määrittely ja toimijoiden motiivit suhteessa arviointeihin jäävät epäselviksi.
- Arviointien riippumattomuus ei aina toteudu optimaalisesti.
- Arviointien toteutusmahdollisuuksia ei aina tunnisteta.
- Arviointien kysymyksenasettelut ja näkökulmat eivät uudistu.
- Arviointien tuloksia ei käsitellä, välitetä ja hyödynnetä tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.”

1. Arvioijilla itse asiassa oleva eräänlainen mutta heiltä varsinaisesti julkilausumatta jäävä ”teoria”

siitä, mitkä ovat asianomaisen aihepiirin keskeiset ulottuvuudet.

Poliittis-hallinnollisen toimintajärjestelmän eri toimijat ovat lähtökohtaisesti vastuussa arviointitiedon kysynnän ja tarjonnan kohtaamisesta. Tätä ajatellen valtion tilinpäätösuudistus tarjosi perustaa täsmentämällä velvoitteita ja vastuusuhteita. Uudistus ei kuitenkaan sinänsä riitä, jotta voidaan ratkaista valtionhallinnon eri toimijoiden arviointitoiminnan hallinnan erityisongelmat.

Arviointitoiminnan eräs ulottuvuus on se, onko hallitseva toimintatapa reaktiivinen vai proaktiivinen. Toimijoita koskevat haasteet siitä, syntyykö politiikkaongelmien ja -tavoitteiden kannalta relevanttia tietoa, onko muodostettu tieto luotettavaa ja välitetäänkö sitä riittävästi päätöksentekoon.

Arviointimenettelyjen kehittämistä sääntelee vallitseva arviointikulttuuri, jonka johdosta arviointi koetaan joko pakkona tai vaihtoehtoisesti aktiivisen osallistumisen reittinä muun muassa ajatellen ministeriön paneutumista hallinnonalansa yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Jälkimmäisessä tapauksessa arviointitieto kasaantuu hyviä käytäntöjä tukien ja kokonaisuuksista käsitystä muodostaen. Kysymyksessä olevaa arvioinnin kohdealuetta koskeviin tärkeisiin kysymyksiin kuuluu myös se, vallitseeko sektorirajat ylittävä ja muutenkin laaja-alainen arviointinäkökulma.

Kysymyksessä olevan kohdealueen kannalta on tärkeää, toteutuuko toiminta sillä perustasolta lähtien eli bottom up -periaatteella vain päinvastoin ylhäältä alaspäin suuntautuvien impulssien varassa eli top down -periaatteella. Ellei toiminta toteudu kummallakaan tavalla, sitä on pidettävä lähinnä anarkkisena, vailla vankkaa hallintaa olevana.

Arvioinnissa voidaan erottaa seuraavanlaisia vaiheita ja ulottuvuuksia:

- Arviointien tietotarpeiden selvittäminen ja arviointitehtävien määrittely.
- Arviointihankkeiden tarkoituksen ja toimijoiden motiivien suhteen määrittely suhteessa arviointeihini.
- Arviointien riippumattomuus.
- Arviointien toteutusmahdollisuuksien tunnistaminen.
- Arviointien kysymyksenasetteluiden ja näkökulmien uudistaminen.
- Arviointien tulosten käsittely, välitys ja hyväksikäyttö.

2. Miten asioiden tulisi parhaassa tapauksessa olla?

Poliittis-hallinnollisen toimintajärjestelmän eri toimijoiden vastuiden arviointitiedon kysynnän ja tarjonnan kohtaamisesta tulisi olla riittäviä, täsmällisiä ja laatuvaatimukset täyttäviä. Valtion tilinpäätösuudistuksessa velvoitteita ja vastuusuhteita tarkennettiin asettamalla jo kertyneelle arviointitiedolle raportointivastuita, selventämällä tilivirastojen ja ministeriöiden keskinäisiä vastuita, määrittelemällä peruskäsitteitä sekä luomalla… arviointitiedon muodostusta, kokoamista, raportointia ja laatua yleisesti valvova instituutio, valtioneuvoston controller. … Koska näillä keinoilla ei voida ratkaista… valtionhallinnon eri toimijoiden toimintaympäristöihin sisältyviä arviointitoiminnan hallinnan erityisongelmia, on löydettävä tarkoitukseen soveltuvat keinot ja menettelytavat sekä harjoitettava tarvittua kehittämistyötä.

Arviointitoimintaa hallitsevan toimintatavan tulisi reaktiivisen sijasta olla proaktiivinen. Keinot, joilla arviointien hyödyntämisestä ja palautelinkin toimivuudesta eri tasoilla huolehditaan, eivät saa olla vain tilannelähtöisiä ja tapauskohtaisia, vaan niistä tulee kiteyttää selkeä toiminnallinen kokonaisuus. Toimijoiden tulee olla riittävästi varmistuneita siitä, että politiikkaongelmien ja politiikkatavoitteiden kannalta relevanttia tietoa jatkuvasti syntyy. Samoin sen varmistaminen, että jo syntynyt tieto prosessoidaan, tulkitaan ja kootaan (syntetisoidaan) luotettavasti sekä välitetään tarkoituksenmukaisesti ja hyödynnettävissä olevassa muodossa relevantteihin päätösprosesseihin, tule saattaa riittäväksi.

Toimijoiden tulee taata arviointimenettelyjensä tietoinen, koordinoitu kehittäminen. Siksi on muun muassa parannettava maassamme arviointikulttuuria vastuullistavaan suuntaan viipymättä. Vastuullistavaa arviointitietoa hyödyntävät menettelyt, kuten eduskunnalle annettavat selonteot, tilinpäätösmenettely ja hallituksen strategia-asiakirja, tulee saattaa asemaan, jossa ne voidaan kokea hyödyllisiksi. Toimijoille tulee rakentaa hyödyntämismenettelyihin aktiivista osallistumista tukevat kannustimet ja sitä kautta muodostaa uutta arviointikulttuurin perinnettä. Ministeriöiden tehtäviä ja vastuita julkisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden keskeisinä vastuutahoina pyrittiin tilinpäätösmenettelyn uudistamisella korostamaan. Ministeriöiden toiminnallinen rooli kertyvän arviointitiedon varmistajana on kuitenkin saatava vankaksi ja täsmälliseksi.

[Asianomaista politiikka-aluetta varten asetetun korkean tason] neuvoston arviointikannanot[ot] tulee pyrkiä toteuttamaan kohdentuvampina ja täsmällisempinä ja irrotettava rajoittumisesta pääasiassa vain tietyn hetken tarpeiden nojalla tehtyihin huomioihin. Tuon neuvoston ja ministeriöiden on suunnattava strategisissa rooleissaan ja systeemirooleissa odotuksia toistensa ohella myös itseensä ja vastuullistettava itseäänkin rohkeasti ja avoimesti. Siten toimimalla arviointitieto kasaantuu hyviä ja myös ongelmallisia käytäntöjä ja toimintamalleja koskevaksi luotettavaksi ja yleistettäväksi tiedoksi. Arviointien vastuullistavaa näkökulmaa tulee kannustaa uudistumaan, jotta tuotettaisiin säännöllisesti kokonaiskuva kulloisistakin tiedon puutteista ja rajoituksista. Päätöksentekijöille tulee välittää kaunistelematon arviointitiedon mahdollistama kokonaiskuvaa toiminnan vahvuuksista ja ongelmista suhteessa sitä koskeviin linjauksiin ja mahdollisiin vaikuttavuustavoitteisiin.

Sekä Suomessa että kansainvälisesti [asianomaisen politiikkasektorin keskeisen toimintajärjestelmän ja sen ympäristöjen] merkitystä on korostettu suomalaisen toimintamallin

vahvuutena. …(P)oikkisektoriaalinen arviointiulottuvuus yhteisine politiikkatavoitteineen ja arviointimenettelyineen on kuitenkin saatava nykyisestä poiketen vankkumattomaksi. Myös kullakin organisaatiotasolla arviointitiedon tarpeet tulee määritellä laajasti eikä vain omia tarpeita silmällä pitäen. Arviointitiedon koko kenttä, erityisesti vastuullistavan arviointitiedon mahdollisuudet, rajat, dynamiikka ja kehityspotentiaali… tulee toimialalla systemaattisesti selvittää. Sitäkin kautta voidaan kohtuullistaa arviointitietoon tähän saakka kohdistuneita niin yli- kuin aliodotuksia.

Kansainvälisissä arvioinneissa [asianomaista politiikkasektoria koskeva] suomalai[n]en… hallintamenettely on sijoitettu [suhteutettu sen] pohjoismaiseen ympäristöön. Sitä on luonnehdittu bottom up – lähtöiseksi [”pohjalta”, varsinaiselta toiminnan tasolta lähteväksi]: kevyeksi, joustavaksi, responsiiviseksi, monimutkaiseen ympäristöön soveltuvaksi ja laadukkaaksi - jos toimijoiden roolien yhteensovituksesta kyetään huolehtimaan. Toimijoiden roolitus ja vastuutus tulee kuitenkin tähänastisesta poiketen saattaa selkeäksi ja kattavaksi. Vastuullistavan arviointitiedon hallinnan näkökulmasta on perustettava menettelyt, jotka seuraavat hajautettua ja toimijoiden itsesäätelylle rakentuvaa bottom up – lähtökohtaa. Jotta se saadaan aikaan, rahoitusorganisaatioilta vaaditaan nykyistä aktiivisempaa arviointiotetta sekä systemaattisempia toimintamalleja, kuten arviointien erilaiset tarkoitukset, toimintaympäristöt ja tiedolliset ympäristöt huomioivien arviointistrategioiden käyttöön ottoa. Asianomaisella politiikkasektorilla toimivan korkean tason neuvoston asemaa tulisi harkiten keskeistää suhteessa vastuullistavan arviointitiedon prosesseihin. Samoin toimialan sisäiset ohjaus- ja koordinointimekanismit tulisi kunnolla järjestää. Hallituksen strategia-asiakirjan kykyä ohjata toimialaa ja arviointeja on myös parannettava.

Erityisesti on tehtävä seuraavaa:

- Arviointien tietotarpeet on selvitettävä ja arviointitehtävät määriteltävä huolellisesti ja muutoin tarkoituksenmukaisesti.
- Arviointihankkeiden tarkoitukset ja toimijoiden motiivit suhteessa arviointeihin on määriteltävä selvästi.
- Arviointien on oltava riittävän riippumattomia.
- Arviointien toteutusmahdollisuuksien tunnistamiskykyä tulee parantaa.
- Arviointien kysymyksenasettelujen ja näkökulmien uudistumista tulee parantaa.
- Arviointien tulokset on käsiteltävä, välitettävä ja hyödynnettävä tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Kysymys 5. (1 piste)

Rämpsän kunnan kunnanhallituksen toimintakertomuksessa todetaan, että kunnassa *”lasten päivähoidon nettokustannukset €/asukas ovat alhaiset, mikä johtuu siitä, että lasten päivähoito on kunnassa järjestetty taloudellisesti. Tämä johtuu erityisesti toiminnan hyvästä organisoinnista ja nykyaikaisesta johtamisesta. Seuraavaa budjettia laadittaessa olisi mahdollista harkita lasten päivähoidon maksujen alentamista”.* Käytäväkeskustelussa hämmästellään kunnanhallituksen kannanottoa. JHTT-tilintarkastajana sinun on varmistettava tiedon paikkansapitävyys. Hankit selvityksen pohjaksi muista kunnista tarkempaa vertailutietoa, **joka jaetaan kokeessa erillisessä nipussa**. Selvityksessäsi vastaat seuraaviin kysymyksiin.

a) Esitä perusteltu laskelma/vastaus siitä, onko lasten päivähoito Rämpsän kunnassa todella taloudellista.

Vastaus: *Toimintakertomuksen informaation paikkansapitävyyttä tarkasteltaessa on ensiksi selvitettävä väitteen taustalla olevien mittareiden ja tunnuslukujen validiteettia. Mittaako*

mittari juuri väitettyä asiaa eli lasten päivähoidon taloudellisuutta? Taloudellisuus määritellään kustannusten ja suoritteiden suhteeksi =kustannukset/suoritteet. On siis tarkasteltava sekä suoritteiden että kustannusten oikeellisuutta. Toimintakertomuksen paikkansa pitävyyden arvioinnissa seuraavat havainnot ovat oleellisia.

1. *Mittarina käytetty **nettokäyttökustannukset €/asukas** ei kuvaa toiminnnan taloudellisuutta, vaan sitä **osuutta palvelun kustannuksista, joka jää verorahoituksella katettavaksi**. Tähän lukuun vaikuttaa erityisesti*
    i. *Väestörakenne: päivähoitoa tarvitsevat vain päivähoitoikäiset, eivät aikuiset.*
    ii. *Päivähoidon nettokustannuksiin vaikuttaa myös lasten huoltajien tulotaso. Isotuloiset maksavat suurempaa päivähoitomaksua, jolloin nettokustannukset saattavat tästä syystä olla suurituloisten kunnissa pienemmät kuin pienitulosten kunnissa.*
2. *Tilastossa toinen mittari on **nettokäyttökustannukset/ 0-6 -vuotiaat**. Tämäkään mittari ei kuvaa suoraan kunnan toiminnan taloudellisuutta, vaan paljonko verorahoitusta on käytetty 0-6 -vuotiasta kohti. Lukuun vaikuttaa myös.*
    i. *Paljonko kunnan 0-6 -vuotiaista lapsista on päivähoidossa*
    ii. *Edellisessä kohdassa mainittu lasten huoltajien tulotaso.*
3. *Tilastoissa on myös mittari, jolla lasketaan **nettokäyttökustannuksia hoitopäivää kohti**. Tämä on lähimpänä oikeata taloudellisuuden mittaria, mutta tähänkin vaikuttaa*
    i. *Lasten huoltajien tulotaso*

Toimintakertomuksessa olevan informaation perusteella ei voida sanoa vakuuttavasti, että kunnan toiminta on ollut taloudellista.

b) Mistä tekijöistä katsot päiväkotihoidon taloudellisuuden yleisesti riippuvan?

Vastaus:
Taloudellisuuteen voi siis vaikuttaa kustannuksia alentamalla tai vakiolaatuisten suoritteiden määrää lisäämällä tai muuttamalla suoritekonseptia siten, että kustannusten määrä vähenee enemmän kuin suoritteiden määrä tai ei nouse niin paljon kuin suoritteiden määrä.

Kustannuksia voi alentaa

- *kohottamalla kapasiteetin käyttöastetta*
- *vaikuttamalla yksittäisten tuotannontekijöiden hintaan, lähinnä palkkatasoon*
- *yrittämällä vähentää henkilökunnan poissaoloja*
- *minimoimalla yhteiskustannuksia eli hallinnon ja johdon kustannuksia*
- *tehostamalla keskitettyjen palvelujen käyttöä: ruoka, kiinteistöjen huolto, kuljetukset jne.*

Suoritepuolella kunta voi pyrkiä muuttamaan palvelutarjonnan rakennetta esimerkiksi lisäämällä osapäivähoitoa kuten Rämsän kunta on tehnyt. Taloudellisuus ei kuitenkaan parane sillä, että tehtävä jätetään hoitamatta, vaan tietty normien ja/tai odotusten mukainen tehtävä saadaan hoidetuksi mahdollisimman pienillä resursseilla.

c) Millaisia rajoitteita kunnalla on, kun se pyrkii vaikuttamaan lasten päiväkotihoidon taloudellisuuteen?
Vastaus:
Keskeinen rajoite on se, että lasten päivähoito on yksi niistä kunnan tehtävistä, joissa on asetuksella määritelty panos-tuotos -suhde eli montako lasta saa olla yhtä asianmukaisesti

koulutettua hoitajaa kohti. Nykyisen laisäädännön mukaan alle 3-vuotiaita voi olla korkeintaan neljä ja 3-7 -vuotiaita seitsemän yhtä hoitajaa kohti. Kun henkilöstö on tärkein tuotannontekijä, palvelun järjestäjien on rikkomatta lakia vaikea parantaa taloudellisuutta.

d) Millainen yhteys mielestäsi on päivähoitomaksuilla ja päivähoidon taloudellisuudella?
Vastaus: *Ei minkäänlaista*

Kokonaisuutena siis kunnan toimintakertomuksessa esitetty teksti ei pidä paikkaansa.

Kysymys 6. (1 piste)

Julkishallinnon toimintojen rahoitusvaihtoehdot ovat monipuolistuneet viime vuosina. Valtio ja kunnat käyttävät yhä enemmän yksityisrahoitusmalleja rahoittaessaan erilaisia investointeja. Myös ns. yhteisrahoitteiset hankkeet lisääntyvät koko ajan. Yhteisrahoitteisissa hankkeissa ja toiminnoissa ollaan siirtymässä ns. kokonaisrahoitusmalliin. Kokonaisrahoitusmallin soveltaminen asettaa vaatimuksia viraston koko laskentajärjestelmälle, jonka on tuotettava riittävät tiedot mallin soveltamista varten. JHTT -tilintarkastajana sinun on tunnettava rahoitusmalli ja sen laskentatoimeen kohdistuvat vaatimukset. Vastaa alla oleviin kysymyksiin.

a) mitä yhteisrahoitteinen hanke tarkoittaa?

Vastaus: *Tarkoittaa hanketta**,** jonka rahoittamiseen osallistuu useita valtion virastoja, laitoksia, yksityisiä yrityksiä tai muita toimijoita, mutta hankkeen useimmiten toteuttaa yksi virasto. Yhteisrahoitteisissa hankkeissa on selvitettävä, miten hankkeen kustannukset lasketaan ja mihin kustannuksiin kukin osapuoli osallistuu.*

b) mitä kokonaisrahoitusmalli tarkoittaa?

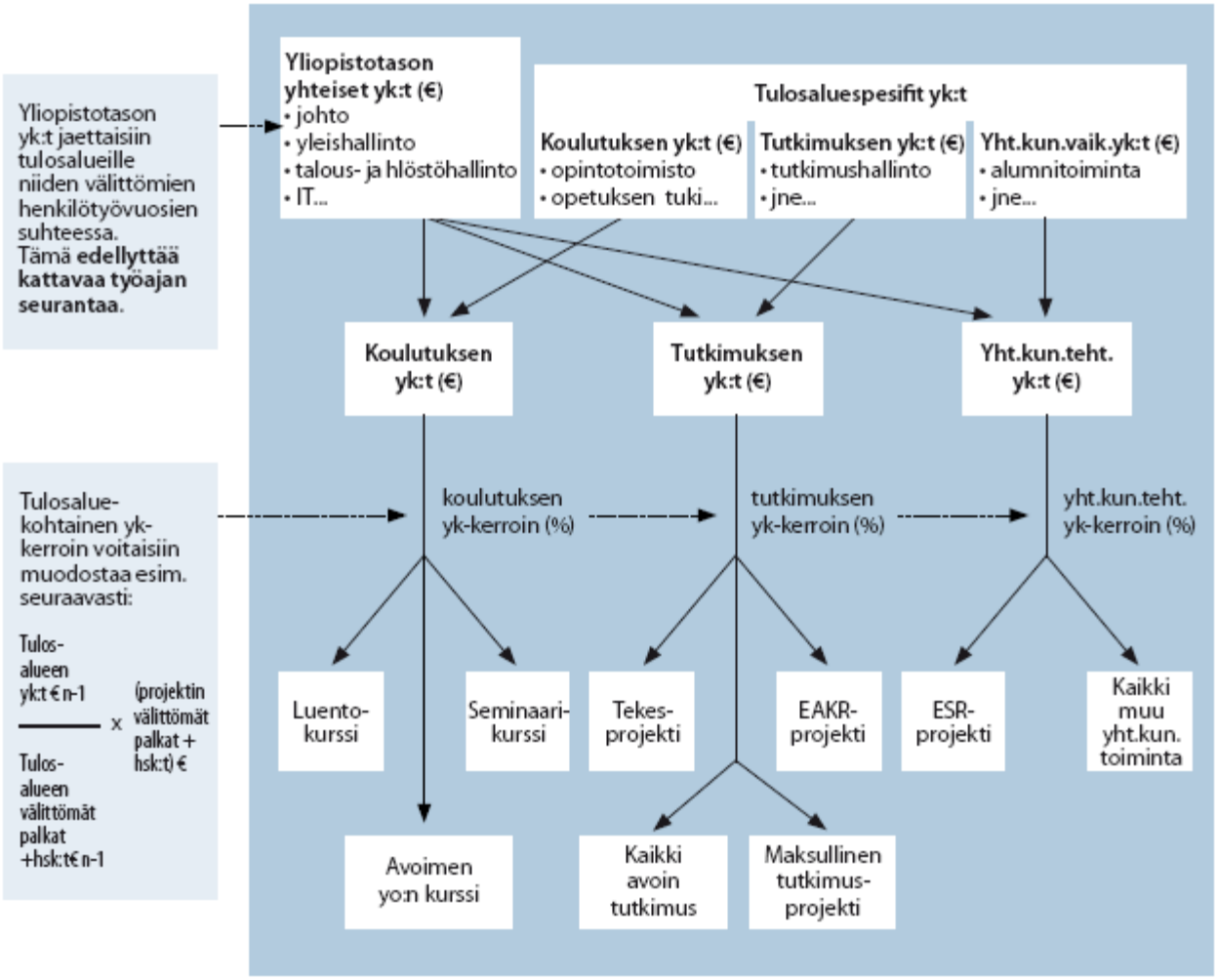
Vastaus: *Kokonaisrahoitusmalli tarkoittaa kaikki hankkeesta aiheutuvat todelliset kustannukset korvaavaa rahoitusmallia. EU:n tutkimuksen ja kehityksen 7. puiteohjelmassa on siirrytty kokonaisrahoitusmalliin, samoin pääosin rakennerahastohankkeiden rahoituksessa.. Mm. Tekesin ja Suomen Akatemian hankkeissa tapahtuu siirtymistä kohti kokonaisrahoitusmallia.*

c) miten kokonaisrahoitusmalli eroaa perinteisesti sovelletusta lisäkustannusten tai lisämenojen rahoitusmallista?

Vastaus: *Yhteisrahoitteisissa hankkeissa on aivan näihin aikoihin saakka ollut käytössä useimmilla toimialoilla lisäkustannuksiin perustuva rahoitusmalli. Tämä on tarkoittanut sitä, että rahoittaja tai rahoittajat ovat maksaneet hankkeen toteuttavalle virastolle hankkeen aiheuttamat lisäkustannukset (lisämenot, erilliskustannukset) ja näiden lisäksi yleensä laskennallisen kiinteän tai vaihtelevan yk-lisän (kertoimen).*

d) miten toimintayksikön (virasto, laitos, yritys) kustannukset jäsennetään kokonaisrahoitusmallin soveltamisessa?

Vastaus: *Valtiovarainministeriön raportin mukainen kustannusten jäsennys esimerkkinä yliopisto.*

Kuvio 3. Esimerkki kokonaiskustannusten laskentamallista yliopistossa.

e) miten keskeisen tuotannontekijän eli henkilöstön menot luotettavasti kohdistetaan?

Vastaus: *Henkilökustannusten luotettava selvittäminen edellyttää virastolta kattavaa työajankäytön seurantaa (käytetään ainakin termejä: seuranta ja kohdistaminen). Sitä tarvitaan sekä hankkeiden välittömien kustannusten että välillisten kustannusten ts. yk-kertoimien selvittämistä varten.*

f) miten viraston tai laitoksen kustannuslaskentajärjestelmä sertifioidaan?

Vastaus: *Valtiovarainministeriön raportin mukaan rahoittajaviranomainen voisi hyväksyä tuensaajan kustannuslaskentajärjestelmän laskentaperiaatteet jo etukäteen ja hyväksyisi näiden periaatteiden mukaisesti lasketut kustannukset. Rahoittaja voisi arvioida tuensaajan kustannuslaskentajärjestelmän asianmukaisuuden itse tai käyttää päätöksenteossaan hyväksi ulkopuolisen asiantuntijan tekemää arvioita, käytännössä tilintarkastajan lausuntoa. Hyväksymisharkinnassa voidaan tiliviraston tapauksessa hyödyntää myös Valtiontalouden*

tarkastusviraston vuosittain antamia tilintarkastuskertomuksia. EU:n tutkimuksen ja kehityksen 7. puiteohjelmassa sertifiointi tarkoittaa vain erillisen toimeksiannon perusteella kustannuslaskentajärjestelmästä tehtyä tarkastusta ja sen perusteella annettua lausuntoa. Suomessa ei kansallisella tasolla ole valtiovarainministeriön raportin mukaan käytössä yleistä sertifiointimenettelyä.

g) mitkä ovat kolme kriittisintä kohtaa, joiden toimivuus on varmistettava ennen kuin tarkastaja voi todistaa laskentajärjestelmän tuottavan oikeata tietoa?

Vastaus: *Kriittisiä kohtia on suuri joukko. Ennen kuin tilintarkastaja voi todeta hankkeista laadittujen raporttien paikkansapitävyyden, on hänen erityisesti varmistettava kokonaiskustannusten laskemisen oikeellisuus. Jos kustannuslaskentajärjestelmää ei ole serfitioitu, on tilintarkastajan selvitettävä luonnollisesti hankkeiden välittömien kustannusten oikea kohdentaminen, mutta erityisesti yk-kertoimien taustalla olevien kustannusten kohdentaminen. Työajankäytön kohdentamisjärjestelmän toimivuuden tarkastaminen on yksi keskeinen osa.*

Kysymys 7. (1 piste) (noin 30 min.)

Kurjen kaupungin talouden tunnusluvut ovat osoittaneet viime vuosina huolestuttavaa kehitystä. **Kokeessa erillisenä jaettava tilasto** osoittaa mm., että

- Kaupungin tilinpäätös on osoittanut kumulatiivista ja kasvavaa alijäämää.
- Viimeisen vuoden vuosikate on negatiivinen
- Tulovero-% on 0,71 % valtakunnallisen keskiarvon yläpuolella
- Omavaraisuusaste on alle 50 %
- Suhteellinen velkaantuneisuus on 82 %
- Lainamäärä ylittää valtakunnallisen keskiarvon

Kaupungin tunnusluvut lähestyvät jo ns. puitelain (L kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta 9.2.2007/169, 9 §) ja sen pohjalta annetun valtioneuvoston asetuksen (Valtioneuvoston asetus kunnan talouden tunnuslukujen eräistä raja-arvoista 15.2.2007) rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta kuvaavia raja-arvoja ja kaupungin johdossa ollaan hyvin huolestuneita tilanteesta.

Kaupunginvaltuusto on edellyttänyt hallituksen laativan selonteon tilanteesta ja tilanteeseen johtaneista syistä. Kunnanhallitus on perustanut asiantuntijaryhmän selvittämään tilannetta ja tekemään ehdotuksen kunnan taloudellisen tilan korjaamiseksi.

Syinä hallitus on esittänyt mm. seuraavaa

1) verotulojen supistuminen
2) investointien omahankintamenojen kasvu
3) valtionosuuksien supistuminen
4) väestörakenteen muutos
5) koulumenojen kasvu ja sen suhde valtionosuuksiin
6) kirjanpidon poistojen korkeus
7) toimintojen epätaloudellisuus

Selvityksen perusteella kaupunginhallitus on tehnyt ehdotuksen taloudellisen tilanteen korjaamiseksi.

1) Pidennetään käyttöomaisuuden poistoaikoja, koska poistosuunnitelma on aikoinaan vahvistettu liian etupainotteiseksi
2) Myydään tarpeetonta käyttöomaisuutta
3) Käyttöomaisuuden arvoja korotetaan, koska aikoinaan aloittavan taseen laatimisessa arvostukset olivat selvästi alakantissa.
4) Nopeutetaan lainanlyhennyksiä ja pienennetään lainakantaa.
5) Tuloveroprosenttia korotetaan 1 prosenttiyksiköllä.
6) Korotetaan palvelumaksuja lain sallimaan maksimiin
7) Siirretään kaupungin ylläpitämä ammattikoulu perustettavaan kuntayhtymään.

Laadi vastaus:

1) Asiantuntijana tunnet hyvin kunnan tilinpäätöksen informaation talouden kuvaajana. Arvioi miten kaupunginhallituksen ehdotukset poistaisivat taloustilastojen osoittamia ongelmia?

   Vastaus: *Lähtökohdaksi on syytä erottaa toimenpiteet, jotka muuttavat vain laskelmia, ja toimenpiteet, jotka oikeasti myös vaikuttavat kassavirtoihin. Toimenpiteistä osa sekä parantaa laskelmia että synnyttää positiivista kassavirtaa. Kurjen kunnassa on tarvetta molempiin.*

   11. Poistosuunnitelman on perustuttava reaalitalouteen ja vastattava pitoaikoja. Kunnassa valtuusto hyväksyy poistosuunnitelman. Poistosuunnitelman pidentäminen ei tuo kassavirtaa, mutta pienentää alijäämää. Samalla se merkitsee sitä, että tulos jättää vähemmän tulorahoitusta investointeihin ja/tai lainanlyhennyksiin, mistä voi aiheutua ongelmia taloudenpidossa.

   12. Tarpeettoman käyttöomaisuuden myynti tuo oikeasti kassavirtaa ja helpottaa maksuvalmiutta. Laskelmissa käyttöomaisuuden pienentäminen pienentää poistoja ja sitä kautta myös alijäämää. Toimenpide muuttaa siis sekä taloustilannetta että raportteja.

   13. Toimenpide voi olla aiheellinen, se ei muuta taloustilannetta, mutta muuttaa taloutta kuvaavaa raporttia.

   14. Kunnalla ei ole mahdollisuutta lyhyellä aikavälillä kiihdyttää lainanlyhennyksiä. Laina-ajan pidentäminen kyllä voisi helpottaa taloudenpitoa, koska tulorahoituksen vuotuinen tarve pienenisi.

   15. Tuloveroprosentin korottaminen toisi aidosti lisää rahaa ja parantaisi myös raportteja. Tosiasiassa tuloveroprosentin korotuksen mahdollisuudet ovat melko pienet, kun tuloveroprosentti on ennestään jo varsin korkea. Hyvin korkea veroprosentti voi myös vähitellen vaikuttaa muuttoliikkeeseen.

   16. Maksujen korotus parantaisi sekä taloustilannetta että raporttien antamaa kuvaa taloudesta. Maksujen korotuksella saattaa olla sama vaikutus kun verojen korotuksella.

17. Ammattikoulutuksen siirtäminen kuntayhtymälle kyllä vähentää menoja, mutta se samalla vie yksikköhintarahoituksen kunnalta kuntayhtymälle. Jos ammattikorkeakoulun menot ja yksikköhintarahoitus ovat olleet samansuuruisia, ei toimenpide juurikaan vaikuta kunnan taloustilanteeseen.

2) Mitkä ovat omat ratkaisusi eli millä keinoilla kunnan pitäisi pyrkiä saattamaan tunnusluvut parempaan suuntaan ja vastaamaan kuntien keskimääräisiä tunnuslukuja.

Vastaus: *Kunnan lukuja voi parantaa joko vaikuttamalla lukuihin itsessään tai parantamalla samalla taloutta siten, että parannukset konkretisoituvat rahavirroissa. Kunnan keskeinen ongelma näyttäisi pitkällä aikavälillä olevan tulojen ja menojen tasapaino-ongelma, johon ratkaisuna on tulojen lisääminen tai menojen vähentäminen. Mitään patenttiratkaisua ei näyttäisi olevan näköpiirissä, vaan tilannetta on parannettava kokoamalla ratkaisua pienistä puroista. Tulojen lisäämisen keinot ovat vähäiset, mutta verotulojen ja maksutulojen lisäys saattaa tuoda pienen parannuksen. Suurin osa ongelmasta on ratkaistava menoja karsimalla. Tätä varten kunnan on laadittava yksityiskohtainen menojen karsimissuunnitelma. Suunnitelman pohjaksi on tiedettävä yksityiskohtaisesti eri toimialojen palvelujen kustannukset. Osittain taloustilanteeseen voi vaikuttaa myymällä tarpeetonta kiinteätä omaisuutta. Tunnuslukujen perusteella kunnan tilanne on varsin hankala.*

Kysymys 8. (1 piste) (noin 30 min.)

Valtion virastojen ja laitosten tulosohjausprosessissa sovelletaan ns. tulosprisman käsitteistöä. Joudut suorittamaan tiliviraston vuositilintarkastuksen.

a) mitä asiaryhmiä valtion tiliviraston vuositilintarkastuksessa on tarkastettava?

Vastaus: *Tiliviraston vuositilintarkastuksen sisältö koostuu VTV:n ohjeen mukaan seuraavista kohdista*

- *tiliviraston ohjaus*
- *sisäinen valvonta*
- *laskentatoimi*
- *tilinpäätös*
- *talousarvion noudattaminen*

b) millainen suhde on vuositilintarkastuksessa tuloksellisuustarkastuksella ja tilintarkastuksella?

Vastaus: *Vuositilintarkastukseen sisältyvät molemmat osat, tosin niiden välille on joskus hankala vetää rajaa, eikä se ole tarpeellistakaan. Tuloksellisuustarkastusta sisältyy mm. tulostavoitteiden, laskentatoimen ja toimintakertomuksen tarkastukseen. Tuloksellisuustiedoille on ominaista se, etteivät ne useinkaan ilmene suoraan kirjanpidosta.*

c) mitä analyyttisia menetelmiä käytät varmistaaksesi kirjanpidon ”oikeat ja riittävät tiedot”?

Vastaus: *Analyyttisillä menetelmillä tutkitaan kirjanpito- ja muiden tietojen välisiä yhteyksiä ja testataan tietojen yleistä järkevyyttä ja uskottavuutta**.** Menetelmävalikoima ulottuu yksinkertaisista vertailuista analyyseihin, joissa sovelletaan kehittyneitä tilastollisia tekniikoita. Tarkastaminen*

perustuu yleensä atk:lla toteutettujen tilintarkastusohjelmistojen esim. ACL -ohjelman hyväksikäyttöön.

d) miten varmistat tulosprisman mukaisten tuloksellisuustietojen paikkansapitävyyden? Ryhmittele vastauksesi tulosprisman tuloksellisuuskäsitteistön avulla.

Vastaus: *Tulosprisman käsitteistö on pohjana tulosohjauksessa ja toteutuneesta raportoitaessa. Tilivirastojen toiminnallisen tuloksellisuuden tiedoista osa perustuu kirjanpidon tietoihin (kustannustiedot, tuottotiedot), osaa tiedoista rekisteröidään suoritteiden rekisteröintijärjestelmään (esim. yliopistoissa tutkinnot, opintojaksot, erilainen julkaisutoiminta). Laadunhallintaa kuvaa viraston laatujärjestelmä. Yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta on harvoin yleistä rekisteröintijärjestelmää, vaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden raportit perustuvat erilaisiin perusteluihin ja viraston johdon päätelmiin. Tarkastajan tehtävänä on varmistaa, että raporteissa kaikki tämä pitää paikkansa.*

e) miten tilintarkastajana suhtaudut siihen, että virasto ei ole saavuttanut tulossopimuksessa sovittuja tavoitteita?

Vastaus: *Tilintarkastajan ensisijainen tarkoitus on todeta, että raportit antavat riittävät ja oikeat tiedot. Jos raporteissa totuudenmukaisesti sanotaan, ettei tavoitteita ole saavutettu jostakin syystä, tilintarkastaja toteaa, että tieto pitää paikkansa. Jos tieto ei pidä paikkaansa, niin tilintarkastajan on selvitettävä asia perusteellisesti. Tilintarkastus on perusluoteeltaan ”varmistuspalvelua”.*

f) miten tarkastat laskentajärjestelmän toimivuuden tai tulet vakuuttuneeksi laskentajärjestelmän toimivuudesta?

Vastaus: *Tarkastuksella varmistetaan, että tilinpäätöstä, kirjanpitoa ja muuta laskentatoimea koskevia säännöksiä noudatetaan. Lisäksi tarkastetaan, järjestelmien ja varmistavatko viraston ja laitoksen sisäisen valvonnan menettelyt, että ulkoinen laskentatoimi tuottaa oikeat ja riittävät tiedot. Laskentatoimen keskeisen osan, kirjanpidon tarkastus käsittää kirjanpitojärjestelmän tarkastuksen ja tapahtumatarkastuksen analyyttisiä menetelmiä käyttäen. Tuloksellisuuden seurantaa tukevan laskentatoimen tarkastuskohteita ovat tuloksellisuutta kuvaavien tietojen määrittely, kerääminen, tallennus ja säilyttäminen, tuloksellisuuslaskennassa tarvittavien laskenta- yms. laskenta-ajojen luotettavuus ja tavoitteiden saavuttamisen analysointi ja raportointi.*